Orhan ÖRÜCÜ
Elektrik Mühendisi

SORUN SÖYLEYELİM

-Elektrikte pik talep, pik saat gibi tanımlamalar neyi anlatmaktadır?

Elektrik tüketimi günün her saatinde aynı değildir. Bu aynı olmayış aylar ve mevsimlere göre de farklılıklar gösterir. Elektrik enerjisinin yönetiminde esas olan günlük enerji tüketimini yönlendirmek ve üretimi ayarlamaktır. Elektrik depolanamayan ve ikame edilemeyen (yerine başka bir şeyin kullanımı zor ya da olanaksız) bir ürün olması nedeniyle tüketim ve üretimin eş zamanlı olarak dengelenmesi gerekmektedir.

Bir günde tüketilen elektrik enerjisi grafik haline getirildiğinde görülecektir ki, örneğin sabah 05.00-06.00 saatleri arasında tüketim düşük düzeyde, buna karşılık akşam 17.00-20.00 saatleri arasında ise en yüksek düzeyde seyretmektedir. Enerji akışını düzenleyenler enerjinin ortalamanın üzerinde tüketildiği veya en yüksek düzeylerde tüketimin seyrettiği zamanları pik talep, pik saat diye tanımlarlar. Pik saat yerine puant saat tanımları da kullanılmaktadır.

Yedek güç zorunluluğu

Tüketim artınca üretim de buna paralel olarak artmak zorundadır. Bu dengeyi sağlayabilmek için yedek güçler (yedek kapasite) hazır bulundurulmakta, tüketimin arttığı saat ya da dönemlerde yalnızca pik zamanlarda devreye girecek biçimde özellikle hidrolik santrallarla müdahil olunmaya çalışılmaktadır.

-Pik saatlerde farklı tarife uygulanıyor mu? Faturalara bu zamanlarda yapılan tüketim nasıl yansıyor?

Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de tüketiciler pik saatlerde elektrik tüketmekten vazgeçmeye zorlanmaktadır. Bazen bu saatteki elektrik bedeli yüksek tutulmakta, gündüz ve gece olarak tanımlanan saatlerdeki tarifeler ise daha düşük tutulmaktadır.

Bu amaca yönelik olarak ülkemizde tek zamanlı ve çok zamanlı olmak üzere iki ayrı tarife uygulanmaktadır. Günün tüm zamanlarında tüketilen elektrik enerjisine tek bir fiyat olarak uygulanan tarife tek zamanlı tarifeyi oluşturmaktadır. Zaten eski sayaçlarda elektrik tüketim zamanına yönelik bir ölçüm söz konusu olmadığı için tek zamanlı tarife zorunludur.

Günün belirlenmiş olan farklı zaman dilimlerinde tüketilen elektrik enerjisine farklı fiyat olarak uygulanan tarife ise çok zamanlı tarifeyi oluşturmaktadır. Bu tarife kapsamındaki abonelerin faturaları, belirlenen zaman dilimlerindeki tüketimleri ile bu zaman dilimlerinin fiyatları dikkate alınarak düzenlenmektedir. Çok zamanlı tarifede 06.00-17.00 saatleri arası gündüz, 17.00-22.00 saatleri arası puant, 22.00-06.00 saatleri arası ise gece dönemi olmak üzere 3 zaman dilimi dikkate alınmaktadır.

- Çok zamanlı tarifeye nasıl geçilebilir?

Çok zamanlı tarifeden enerji almak için, farklı zamanlardaki tüketimleri ölçmeye uygun elektronik sayaç değişimi yapmak zorunludur. Ancak sayaç değişikliğine gitmek faturalarınızın 3 zamanlı farklı fiyatlar üzerinden hesaplanmasını sağlamamaktadır. Bunun için elektronik sayaç değişikliğinin yanı sıra bir dilekçe ile bağlı olduğunuz Abonman Şefliği'ne başvuru yapılması gerekmektedir. Yani farklı zaman dilimlerinde farklı fiyat uygulaması bu tarife grubunu seçen abonelere uygulanmaktadır.

- Elektronik sayaç değişimi zorunlu mudur? Nasıl sayaç alınmalı?

Resmi Gazete'de 8 Aralık 2000 tarihinde yayımlanan Elektrik İç Tesisat Yönetmeliği ile 8 Aralık 2001 tarihinden sonra ilk kez enerji alınacak yeni kullanım yerlerinde aboneliklerin yapılması için puant tarife özellikli elektronik sayaç zorunluluğu getirilmiştir. Ancak bu tarihten önceki abonelerin mevcut sayaçlarını değiştirme zorunluluğu bulunmamaktadır. Elektronik sayaç alımında ise alınan sayacın **"TEDAŞ onaylı"** olmasına dikkat edilmelidir. Dağıtım şirketleri **"TEDAŞ onaylı"** olmayan elektronik sayaçları kabul etmemektedir.

- Tarifelerden hangisi tercih edilmeli? Çok zamanlı tarife kullanıcıları nelere dikkat etmeli?

Meskenler için hangi tarife türünün daha uygun olduğu, tüketim alışkanlıklarına, evde kullanılan aletlerin elektrik tüketimine göre değişmektedir. Örneğin buzdolabının puant saatte devreden çıkması söz konusu olamayacağı dikkate alındığında özellikle bu tür ev aletlerinde enerjiyi verimli kullanan alet tercihleri ciddi önem kazanmaktadır. Ancak bulaşık, çamaşır makinası gibi aletlerin kullanım zamanı ailelerin sosyo ekonomik yapısına, evde bulunma zamanlarına ve bu aletleri kullanabilme saatlerine göre değişiklik göstermektedir. Bu ayarlamayı yapabilmek için öncelikle gece, gündüz ve puant saatlerinin, ayrıca bu 3 dönemli tarifenin farkında olunmalıdır.

Faturalar tarifeye göre değişiyor

Ortalama bir ailenin asgari yaşam standardına göre, 230 kilovatsaatlik aylık elektrik tüketiminde yer tutan aydınlatma, buzdolabı, fırın, televizyon, çamaşır makinası, bulaşık makinası, ütü ve süpürge içinde buzdolabının zaman tercihine göre kullanımı söz konusu olmadığı gibi aydınlatma ve televizyonun da puant ve gece saatlerinde daha yoğun kullanıldığı açıktır. Dolayısıyla puant dönemlerde kullanılmayarak tasarruf edilebilecek önemli ev aletlerini çamaşır, bulaşık makinası ve ütü oluşturmaktadır.

Asgari yaşam stardartlarına göre bir aile, çamaşır makinasının aylık 15 kilovatsaatlik tüketimi için tek zamanlı tarifede 2.8 YTL ödemektedir. Çok zamanlı tarife ile tüm tüketimini gündüze kaydırırsa faturasını 2.64 YTL'ye, geceye kaydırırsa 1.55 YTL'ye düşürebilir. Ancak aynı tüketimi puant döneminde gerçekleştirirse faturası 4.14 YTL'ye çıkacaktır. Bulaşık makinasının aylık 15 kilovatsaatlik tüketimi üzerinden tek zamanlı tarifede 2.43 YTL olan fatura, eğer tüketim çok zamanlı tarife ile gündüz döneminde yapılırsa 2.28 YTL'ye, gece döneminde yapılırsa 13.4 YTL'ye düşecektir. Ancak puant döneminde aynı tüketim gerçekleştirilirse fatura 3.6 YTL'ye çıkacaktır. Ütünün aylık 10 kilovatsaatlik elektrik tüketimine neden olacak kadar kullanıldığı düşünüldüğünde, tek zamanlı tarifede 1.87 YTL olan fatura, çok zamanlı tarife ile tüketim gündüz dönemine kaydırılırsa 1.76 YTL'ya, gece dönemine kaydırılırsa 1.03 YTL'ye düşecektir. Ancak aynı tüketim puant dönemde yapılırsa fatura 2.76 YTL'ye yükselecektir.

- Bu yılın başında yapılan zam tek zamanlı tarife ile çok zamanlı tarifeye nasıl yansıdı? Tarifelerdeki fiyat farklılıklarını karşılaştırır mısınız?

Bu yılın başından itibaren çıplak elektrik tüketim fiyatına yapılan yüzde 18.2'lik zamla birlikte tek zamanlı tarifede günün hangi saatinde tüketim gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin 1 kilovatsaat elektrik kullanımı için 12.105 Ykr bedel üzerinden fatura hesabı yapılmaktadır. Çok zamanlı tarifede ise 1 kilovatsaatlik enerji tüketimi için; 06.00-17.00 saatleri arasındaki gündüz dönemi için 11.239 Ykr; 17.00-22.00 saatleri arasındaki puant dönemi için 19.220 Ykr; 22.00-06.00 saatleri arasında ise 5.500 Ykr bedel uygulanmaktadır.

Zammın faturaya yansıması

Yeni uygulamada oransal olarak zammın aynı tutulması nedeniyle dönemler arasındaki fiyat farkı daha yüksek düzeye çıktı. Bir kilovatsaat başına uygulanan çıplak fiyat(dağıtım, iletim, perakende bedelleri ile vergi ve fonlar olmaksızın) tek zamanlı tarifede 1.86 Ykr artarken; çok zamanlı tarifede gündüz dönemi için 1.73 Ykr, puant dönemi için 3 Ykr, gece dönemi için 0.85 Ykr zamlandı. Yani 2008 yılında geçen yıla göre, çok zamanlı tarifeyi tercih etmiş olanlar puant döneminde yapılan tüketimler için çok daha fazla ödeme yapmak zorunda kalacaklar. Bu fazladan ödeme, artırılan dağıtım, iletim ve perakende satış hizmet bedelleri ile oransal olarak uygulanan vergi ve fon payları da dikkate alındığında daha da yükselmektedir. Geçen yılın elektrik tarifesine göre bu yıl tek zamanlı tarife tüketicisinin faturasına 1 kilovatsaat başına 3.06 Ykr zam yansırken, çok zamanlı tarife kullanıcısı gündüz dönemi için aynı tüketime 2.9 Ykr, puant dönemi için 4.43 Ykr, gece dönemi için 1.8 Ykr fazladan ödeyecektir. ■

2006 yılı tüketiminin en yüksek olduğu günde (27 Aralık 2006) saatlik değişim. (Kaynak: TEİAŞ)

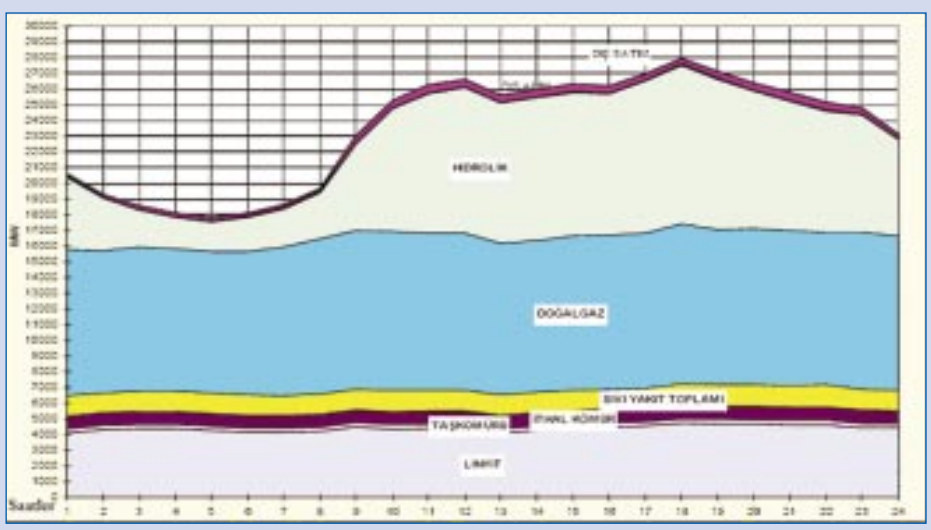

YAZIŞMA ADRESLERİ

EMO
E-posta: emoenerji@emo.org.tr
Adres: Elektrik Mühendisleri Odası
Meşrutiyet Cad. Kök İşhanı No: 2 Kat: 8
Bakanlıklar/ANKARA

Cumhuriyet
E-posta: enerji@cumhuriyet.com.tr
Adres: Atatürk Bulvarı 125/4
Bakanlıklar/ANKARA
Faks: 0312 419 50 27